

Speaking notes

Prof. mr. Carel Stolker, rector magnificus Universiteit Leiden

Bij opening van het nieuwe NIMAR, 1 maart 2017

Rabat – Marokko

*Excellenties, zeer geachte burgemeester Aboutaleb, zeer geachte aanwezigen,
collega's, studenten,*

'De Arabische cultuur heeft een wereld van wijsheid te geven'.

Toen Thomas van Erpen, in de wandelgangen Erpenius, in 1613 de eerste Leidse leerstoel Arabische Talen en Culturen beklom, de eerste in Europa, ontvouwde hij zijn bedoelingen glashelder. Onderwijs in de Arabische taal zou van nut zijn voor de Nederlandse handel en diplomatie, voor onze eigen theologie, en het zou de literatuur ontsluiten van een cultuur die verschillende wetenschappelijke disciplines verrijkt had. Wat de theologie betreft droeg kennis van het Arabisch volgens Erpenius bij aan kennis van het Hebreeuws en dus van de christelijke cultuur.

Ik noem nog wat namen uit die tijd: Jan Theunisz die al lector Arabisch was vóór Erpenius en in 1609 Arabisch leerde van Abd al-Aziz, al-Hajari – de Marokkaanse reiziger die Erpenius in Leiden Arabisch leerde, en Erpenius' leerling, Jan Golius. Deze eerbiedwaardige

Golius, die van 1622-1624 in Marokko verbleef en hier veel Arabische handschriften verzamelde dankzij dezelfde al-Hajari, gaan we straks nog van dichterbij bekijken.

Kortom, al meer dan vierhonderd jaar leren Leidse en Marokkaanse geleerden van elkaar, tot wederzijds genoegen en voordeel. En die traditie zetten wij graag voort in de vorm van Nederlands-Marokkaanse colloquia, afwisselend georganiseerd door Leiden en Rabat, zoals voorzien voor dit najaar, het zevende sinds 1986.

Nederland (de Republiek) was in 1610 het eerste Europese land dat een verdrag met Marokko sloot en Leiden vestigde ruim 400 jaar geleden als een van de eerste universiteiten in Europa een leerstoel Arabische taal en cultuur. De contacten met Marokko werden aangehaald toen Jacob Golius, hoogleraar Arabisch en wiskunde in Leiden, in 1622 de Marokkaanse sultan (in Marokko) adviseerde over de bouw van verdedigingswerken tegen Spanje, destijds de gezamenlijke vijand (die bouwwerken zijn er uiteindelijk niet gekomen).

We staan op de schouders van reuzen. U en ik staan hier in de voetsporen van de grote geleerden die honderden jaren terug al lange reizen maakten naar het Midden-Oosten, uit nieuwsgierigheid en in verwondering, in openheid en met respect voor de inwoners van de landen die zij bezochten. Zij wilden nieuwe werelden ontdekken, en die kennis brachten zij naar Nederland.

Het is mede dankzij deze geleerden die ons onderzoek en onderwijs verrijkten tot wat we nu weten over Arabische landen, en die de verschillende culturen daarmee dichterbij elkaar brachten, dat we vandaag dit prachtige nieuwe gebouw in Rabat - Marokko kunnen openen.

Marokko is voor Nederland het meest nabije stukje van de Arabische wereld, vanaf Gibraltar is het slechts 14 kilometer. Het is een prachtig en kleurrijk Arabisch land waar je als westerling prettig kunt verblijven en vormt in Noord-Afrika een belangrijke observatiepost om te zien wat er omgaat in zowel de Arabische wereld als West-Afrika. Er gebeurt veel goeds in Marokko. Een gematigde vorm van islam is dominant en het land moderniseert snel: de economie wordt duurzamer door de zonne-energie en ook in cultureel opzicht speelt het land steeds meer mee, zoals in de mode. Marokko is ook een aantrekkelijk land vanwege de grote diversiteit: qua talen (Arabisch, Berbertalen, Frans, Spaans), cultuur en landschappelijke diversiteit

Daarnaast heeft Nederland natuurlijk een grote Marokkaanse gemeenschap en ook daarom is het belangrijk dat we het land goed kennen. Die kennis kunnen we hier in het NIMAR bieden, want hier doen we onderzoek naar het land en geven we onderwijs over het land. We verspreiden via het NIMAR kennis over Marokko en de regio ten behoeve van onder meer overheidsorganisaties, bedrijfsleven, Ngo's, journalisten en de Nederlandse culturele diplomatie. Ook heeft het NIMAR een bibliotheek en draagt het bij aan de nationale collectievorming over Marokko, de Arabische wereld en West-Afrika. Het NIMAR organiseert daarnaast onderwijs dat bijdraagt aan de intellectuele vorming van islamitisch kader in Nederland en van Marokkaans-Nederlandse jongeren.

Ik zei het u al, dat alles is niet iets dat vandaag of gisteren is bedacht of ontstaan. Al meer dan 400 jaar zijn er intensieve wetenschappelijke én ook diplomatieke betrekkingen tussen de beide landen. Onze universiteit werkt bijvoorbeeld al heel lang samen met Université

Mohamed V (sinds 1984). Morgen sluiten we een overeenkomst met deze universiteit die leidt tot meer samenwerking en uitwisseling.

Dankzij deze eeuwenoude en zeer stevige betrekkingen heeft de Universiteit Leiden inmiddels aanzienlijke kennis over de talen en culturen van Marokko kunnen opbouwen, kennis waarmee de samenleving haar voordeel kan doen. We doen onderzoek op vele terreinen: denk aan de talen (Berber en Arabisch), geschiedenis (oude geschiedenis en migratiegeschiedenis), islam, antropologie en recht.

En we onderzoeken ook hedendaagse maatschappelijke ontwikkelingen in breder perspectief. We willen binnen het NIMAR onderzoek doen en onderwijs aanbieden op het gebied van bijvoorbeeld African studies; museum studies, urban studies en mensenrechten. Er zijn vele thema's die we gaan oppakken en verkennen. Voorop staan daarbij steeds kennisuitwisseling en gelijkwaardige betrekkingen met Marokkaanse collega's.

Voor de samenleving levert dit interessante nieuwe inzichten op. Het korte of langer durend verblijf van een diverse populatie van studenten, maar ook van professionals hier in dit instituut, zal ogen doen openen, nieuwe inzichten en ideeën doen ontstaan, het debat verder verrijken en nieuwe verbindingen kunnen leggen tussen onze beide landen.

Daarbij helpen ons ook belangrijke collecties. De Universiteitsbibliotheek Leiden beschikt over een rijke en zeldzame verzameling Arabische en Berberhandschriften. De komende jaren breidt het NIMAR de bibliotheekcollectie van de Universiteit Leiden flink uit op het gebied van Marokko, Noordwest-Afrika en de islam. We willen de culturele en

wetenschappelijke productie van Marokko toegankelijk maken en digitaliseren. Daarnaast gaan we ook onze collectie tijdschriften, kranten, muziek en films uitbouwen in samenwerking met de bibliotheek van het Afrika-Studiecentrum Leiden, sinds januari 2016 onderdeel van de Universiteit Leiden.

Ook in het onderwijs gaat van alles gebeuren. We willen hier nieuwe masters ontwikkelen, je kunt hier de Arabische taal komen studeren, over de islam meer te weten komen en over de cultuur, ook in minoren (bijvakken). Studenten leren wat het betekent om hier zelfstandig onderzoek te doen, ze gaan op veldwerk en op excursies. En we gaan samenwerken met de Haagse Hogeschool in een onderwijsprogramma. Zo kan ik nog veel meer voorbeelden noemen.

Het NIMAR is een kennisinstituut, jazeker. En van groot belang, ik zeg het nog maar een keer, is daarmee dus ook de maatschappelijke taak van het instituut. Het instituut biedt een open, wetenschappelijke omgeving die kennis over de islam koppelt aan de Nederlandse samenleving waarin ook de islam een plek heeft. De universiteit is ervoor om het debat over talen, religies en culturen te voeden met wetenschappelijk onderzochte en beargumenteerde kennis. En dat kan binnen het NIMAR volop, ook in samenwerking met andere (maatschappelijke) partners en instellingen.

Het NIMAR is daarnaast ook een ontmoetingsplek tussen mensen met verschillende culturen, nationaliteiten en achtergronden. Studenten, docenten en onderzoekers van het NIMAR ervaren hier zelf hoe waardevol de inzichten van een andere cultuur zijn en wat het betekent om over de grenzen van de eigen leefwereld heen te kijken en vooral ook in gesprek

te gaan met elkaar. Dat zie ik als een belangrijke opdracht aan ons allemaal. Want uit de ontmoeting tussen mensen en culturen komen mooie dingen voort.

Ik wil hier tot slot graag een woord van dank uitspreken. Dank aan minister Bussemaker voor haar wijsheid en daadkracht. Dank aan de eerste onderwijsattaché en voormalig docent van onze eigen universiteit, Herman Obdeijn, en aan de vorige NIMAR-directeuren, Paolo de Mas en Jan Hoogland, en in hem dank aan de Radboud Universiteit. Veel dank voor voortreffelijke samenwerking met de ambassade: Ron Strikker – de vorige ambassadeur, hij was ons hier tot grote steun – en aan de huidige ambassadeur, Désirée Bonis. Ik dank ook burgemeester Ahmed Aboutaleb van Rotterdam voor zijn nuttige inzichten in de Adviesraad van het NIMAR. Ook in hem komen Nederland en Marokko samen. En ik wil graag mijn oud-decaan Wim van den Doel bedanken voor zijn visie en voor zijn doorzettingskracht. En dan natuurlijk heel veel dank aan de huidige directeur van het NIMAR, Léon Buskens, hoogleraar Recht en cultuur in islamitische samenlevingen en onderwijsattaché in één. Eerst als kwartiermaker en daarna als directeur heeft hij hier ongelooflijk veel werk verzet. Het is mede dankzij hem dat dit prachtige nieuwe gebouw straks een inspirerende broedplaats van onderzoek en onderwijs zal zijn waar twee culturen elkaar ontmoeten.

Natuurlijk wil ik hier ook de onderzoekers, docenten en studenten bedanken die hier het instituut bevolken en nog gaan bevolken en met hun nieuwsgierigheid en enthousiasme vast nog vele mooie dingen gaan voortbrengen. Kennis die het debat over de verschillen én vooral ook overeenkomsten tussen onze landen kan verrijken.

Tot slot dank ik de architect Ernst Hoek en de medewerkers van onze universiteit en de aannemer Thierry van Binsbergen die er alles aan deden om dit gebouw tot een prachtige en inspirerende plek te maken voor studenten, medewerkers en andere gasten.

Het nieuwe pand in het centrum van Rabat biedt met collegezalen, een bibliotheek en computerfaciliteiten een uitstekende uitvalsbasis om niet alleen Marokko, maar ook de Arabische wereld, West-Afrika en de islam beter te leren kennen.

Ik dank u allen hartelijk hiervoor.

Spreektekst bij onthulling portret Jan Golius (na onthulling plaquette minister OCW)

Hier in het trappenhuis staan we oog in oog met een van onze voorgangers. Dit geschenk, het origineel hangt in Leiden in de Senaatskamer, bied ik graag aan het NIMAR aan – het portret van Jan Golius. Daarbij hangen ook een facsimile van een brief van al-Hajari aan Golius uit 1622 over handschriften; en een portret van de eerste rector van de Université Mohamed V en oud-minister, de geleerde Mohamed al-Fassi (1908-1991), naar wie de straat genoemd is waaraan het NIMAR ligt.